

אמר רב אשי — רבא לא מתרין לה ציוס ארבעים דימי טוהר כלל, אלא הכי מוקיס לה; ציולת ציוס ארבעים להיונה וילדה זכר — שוחטין עליה צו ציוס, ורבי ישמעאל היה, דאמר נפרק "המפלת מתיכה" (נדה ל"א) גריית נקבה לשמונים ואחד. יבשתא — גלא דס. הקבר — רחס. יכול בין רצופין — כגון שלא הפילה צנתיים. בין מפוזרין — כגון אם הפילה לסוף חמשים וארבעה יכול

יפסיקו לה טומאת הנפל, וישלמו לה ששים יום של טהרה ללידה הראשונה, לגד מימי טומאת הנפל המפסיקין צנתיים? תלמוד לומר יום מה יום כולו רצוף — אם טמא — טמא, ואם טהור — טהור, אף ששים יום — כולם רצופים לטהרה. מי אית להו מפוזרין — הא מוולד שני מניא, ולא משלמו ימי טוהר דראשון, אלא אחר אחרון הולכין. הלכך לא משמח ליה מפוזרין לעולם! אלא לאו רבי יהודה היא — דאית ליה ימי טוהר דראשון, דלידיה ראשון עיקר לענין קרבן. ואשמעינן הכא דלענין טומאה וטהרה לית ליה ימי טוהר לראשון, דאם כן לא משכחת לה טהורין רצופין. אלא משני מניא, ושמע מינה חומרא בעלמא אית ליה צנתיים לראשון קרבנות. וענין קרבן לטהרה הוא דמי לראשון, אבל לגבי טומאה — להשלים ימי טוהר לראשון, למנותן מפוזרין — לית ליה, דקולא היא, דהדר צעיא למיחזב ימי טוהר לשני. לעולם רבנן היא — והכי דמי מפוזרין — ציולת זכר כגון שמונים של נקבה, שימי טוהר של זכר כלין קודם לשמונים דנקבה ראשונה. וכנהא גוונא, דימי טוהר של שני כלין קודם לימי טוהר דראשון — לית להו לרבנן דמוולד שני למנו, וצעיא לראשון ימי טוהר דראשון. ואתא קרא לראשון דלא משלמין לצטר שמונים ללידה ראשונה שבעה כנגד שבעה ימי טומאה דזכר שהפסיקו צנתיים, אלא משני מונה. סוף סוף — לא משכחת הכי דלמנון שמונים דנקבה קמייתא, ועד כאן ארבעים דזכר לא שלמין. דלא משכחת לדת זכר עד חמשים וארבעה דנקבה ארבעה עשר דטומאה דנקבה וארבעים דלידת הזכר וכיון (דרבנן לולד שני משום דלא) [דרבנן לולד שני מונין ארבעים מו לא] משכחת מפוזרין. ביולדת תאומין — שנתעברו. לעשרים לימי טהרה — עשרים לאו דוקא, דהוא דהין לגזיר מהכי או טפי מהכי.

תוספות

ביום ארבעים ליצירת זכר — אף שאין יכולין לידע יום ארבעים ליצירה, דהלא שכבת זרע שוהה כלקוט פעמים עד שלשה ימים, ומיחה שמואל היה בקי, כדאמרין פרק "המפלת" (נדה כ"ב); שאני שמואל דרב גובריה.
קא משמע לך — פירוש: אפשר לפתיחת הקבר בלא דם. והכי פסיק בשאלות דרב אחאי מהאי דהכא, מדשוחטין וזורקין.

תוספות ישנים

טוהר דשני נמשכין אחר ימי טוהר דראשון — מניין משני, ואם ימי טוהר דשני אין נמשכין אחר הראשון — מניין מראשון. דאף על גב דסבירא להו דמניין משני, מודו היכי דמשכו ימי טוהר דראשון טפי דמינה מניין. וכן משמע לקמן, דמוקי כרבנן דהיא דששים רצופין, וקדמה נקבה וזכר בתרא, ויולדת לזכר בעשרים לימי טהרה וכו'. ולרבנן הוה להו ימי טומאה וימי טהרה שוין, ומאחרון מניין, שמניינו נמשך מחבירו. וכדתיב בתוספתא: וילדה וטמאה שתפור מן האחרון, כמו שאם נטמא במת שסופר לטומאה אחרונה. או אינו אלא כנדה שסופר מן הראשון — תלמוד לומר כן, דנדה סופרת מראשון ויולדת מאחרון, ואינן שוות. ולכך נראה, אם ראתה בתוך שבעה ימי לידתה — לא חשבינן כרואה בתוך ימי נדה לספור מראשון, אלא סופרת שבעה ימים מראיה ואילך. וכן אם ילדה בתוך ימי נדה, אינה מונה אלא מיום לידתה. והא דאמר בולד אחר ולד שסופרת אחר אחרון — הא כשנמשכין ימי טומאת ולד אחרון אחר ימי טומאת ולד ראשון, דומיא דטומאת הזב וטומאת נדה דמייתי עלה בתוספתא. אבל אם ילדה זכר אחר [צריך להיות: ארבעה] שבעה ימים או חמשה ללידת נקבה — לא אמרינן: מנין הנקבה בטל, ולא תמנה אלא שבעה ימים מיום לידת זכר אחרון, שהן כלים ליום אחד עשר או שנים עשר לנקבה, ושבעה ימים של נקבה — אין ימי טומאת נקבה בטלין.

אי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם — תימה: אם כן למאי איצטרך למיכתב גבי זכר "וטמאה שבעת ימים"? ואומר רבי: דאי לאו קרא הוה אמינא טמאה שבעה ימים, מקל וחומר
שמע מינה חומר כו' — דליכא למימר רצופין היינו כימי ספורו של זכר, שלא יאה טומאה מפסיק ביניהם, הכי נמי שלשים ושלושה יום יהיו נקיים. דכתוב "ותשב על דמי טהרה", אלמא דאין צריכין נקיים.

עיונים

אי הכי מאי למימרא כלומר, הואיל ואת עיקר שיטתו של ר' ישמעאל יודעים אנו כבר ממקום אחר, ומדובר בלידה יבישה שאינה מטמאה — לשם מה הוצרכו הדברים להיאמר שאינה מטמאה?
קא משמע לך דאפשר לפתיחת הקבר בלא דם — דברים אלו עומדים לכאורה בסתירה לדברי רבא עצמו במקום אחר (נדה ס"א), שאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם. ומן השאלות דרב אחאי גאון (תורע שאלתא פה) ועוד (ראה חידושי הרמב"ן ורשב"א נדה כ"ב), משמע כי הייתה להם גרסה אחרת, ולפייה משמיעה הבריייתא כי בהפלה של ולד שלא נגמרה צורתו (קודם יום ארבעים ואחד) תיתכן פתיחת הקבר ללא דם. אמנם להלכה לא נתקבלה חלוקה זו. ומדברי הרמב"ם (פיהמ"ש נדה פ"ג מ"א) עולה כי כלל זה שאי אפשר לפתיחת הקבר ללא דם, נוגע דווקא למקרים של יציאת דבר מה מן הרחם, אך לא בפתיחת הרחם עצמה (וראה עוד פתחי תשובה יו"ד ס"י קצ"ד ס"ד).
תלמוד לומר יום — והלמוד הוא ממה שנאמר "יום" ולא "ימים". או שניתן היה לכתוב "ששים וששה ימים", ולוותר על המילה "יום" (מצפה איתן).
ליולדת זכר מתוך שמונים של נקבה וכו' — הצעה זו מתבססת על כך שאנו רואים את היולדת וחוזרת ויולדת כדאם שנטמא בטומאת מת וחזר ונטמא, שהוא מונה את ימי טהרתו מן הטומאה השניה, אבל אין זה מקפיד אותו טומאתו הראשונה. שאף אם נשלמה טהרתו מן הטומאה השנייה קודם שעברו ימי הראשונה — ועדין הוא בטומאתו הראשונה (תוס' ישנים עפ"י התוספתא).
סוף סוף שלמין וכו' דומיא דקדמא וכו' — כלומר, לא ייתכן הדבר, שהרי היולדת נקבה טמאה ארבעה עשר יום, ואפילו אם תתעבר מבעלה ביום החמישה עשר, ארבעים ימי הריון (של ולד המטמא טומאת

הא מתנייתא היכי מתרין לה? [אותה ברייתא אין היא מתרין? מיישב אותה?] **אמר רב אשי:** רבא אינו מסביר ברייתא זו ביום הארבעים או השמונים ללידה, אלא הוא מתרין לה [אותה] באשה שהפילה ביום ארבעים ליצירת כלומר, להריון של זכר וביום שמונים ליצירת נקבה, ודעת ר' ישמעאל היא, שאמר: לזכר זמן היצירה הוא ארבעים ואחד, לנקבה שמונים ואחד, והמפילה ביום ארבעים ליצירת זכר, או שמונים ליצירת נקבה — אינה טמאה טומאת לידה. ומקשים: סוף סוף מדוע שוחטים עליה את הפסה? תיפוק [תצא] לי שטמאה היא משום נדה, שראתה דם בזמן הלידה! ומשיבים: מדובר בלידה יבישתא [יבישה], שלא היה בה דם. ומקשים: אי הכי, מאי למימרא [אם כן, מה בא התנא לומר]? ומשיבים, מהו דתימא [שתאמר]: אי אפשר לפתיחת הקבר (הרחם) בלא דם, לכן קא משמע לך [משמע לנו] שאפשר לפתיחת הקבר בלא דם. ושבים לדיון בדעת ר' יהודה, האם לשיטתו משלימים ימי טהרה לוולד הראשון. **אמר ר' שמעיה,** תא שמע [בוא ושמע] ראייה ממה ששנינו בכרייתא: נאמר ביולדת נקבה "וששים יום וששת ימים תשב על דמי טהרה" (ויקרא י"ב, ה) — יכול מונה ששים ימים אלה בין רצופין בין מפוזרין, וכגון שהפילה באמצעם, ונטמאה, שמשלימה לאחר מכן את ימי טהרה של הראשון? תלמוד לומר: "יום", ומלה זו מיותרת, אלא באה ללמדנו: מה יום רצוף — אף ששים כולן רצופין. ונברר: מני [כשיטת מי היא]? אלימא רבנן [אם תאמר לשיטת חכמים], מי אית לרבנן [האם יש לחכמים] אפשרות של ימי טהרה מפוזרין? והלא לשיטתם, המפלת בתוך מלאת — מונה רק לוולד השני! אלא לאו [האם לא] דעת ר' יהודה היא. ומדקא יהיב לה [ווממה שהוה נותן לה] ששים רצופים כהדי הדדי [יחד]. שמע מינה [למד מכאן] שגם אם חומרא אית ליה [יש לו] לר' יהודה, לנהוג ימי טומאה לשני, אבל קולא לית ליה [אין לו] להשלים לראשון ימי טהרה! ודוחים: לא, לעולם ברייתא זו רבנן [דעת חכמים] היא, הסבורים שמונה ימי טומאה וטהרה לוולד השני. והכא במאי עסקינן [וכאן במה אנו עוסקים]? ליולדת [מפילה] זכר מתוך שמונים של נקבה, שבתוך שמונים היים של הנקבה נשלמו ימי טומאה וטהרה של הזכר. ובמקרה זה היה מקום לומר שאין מניינו של השני מבטל את הראשון, אלא לאחר שתמנה לזכר ימי טומאה תשלם את ימי טהרה של הנקבה. לכן נאמר שצריך שיהיו ששים ושישה הימים רצופים, ומונה רק ששים ושישה ימי טהרה של הנקבה, ולא יותר. ומקשים: סוף סוף לא תיתכן מציאות כזו שנעמיד בה את הבריייתא, שהרי שלמין יומי דקדמא [נשלמים שמונים הימים של הראשון, הנקבה] ועד כאן דבתרא לא שלמין [ועדד"ך הימים של האחרון לא נשלמים], ואם כן, אין להעמיד ברייתא זו כשיטת חכמים, דהא רבנן [שהרי חכמים] לולד שני מנו [מונים הם] ומתרצים: אלא משכחת לה לרבנן [מוצא אתה לחכמים] אפשרות עקרונית לימי טהרה מפוזרים — ביולדת תאומים, נקבה קדמייתא [ראשונה] וזכר בתרא [אחרון]. וכגון דילידתי [שיולדה את] הזכר בתרא [האחרון] ביום העשרים ליומי [למ"ך] טהרה של הנקבה, דבעיא מינקט ליה [שצריכה לשמור לו] שבעה יומי [ימים] טומאה של לידה [תאומים נקבה], והכי קאמר [וכך הוא אומר]: יכול היכא [במקום] שילדה תאומים, נקבה מעיקרא [בתחילה] וזכר לבסוף, תפסיק טומאה של לידה של הזכר במיצעי [באמצע]. ונימני [ונסתם] לה לנקבה ששה וששים מפוזרין? תלמוד לומר: "יום", מה יום כולו רצוף — אף ששים כולם רצופין. ושבים לבירור שיטת ר' יהודה, האם לדעתו משלימים ימי טהרה לוולד הראשון. **אמר אביי,** תא שמע [בוא ושמע] ראייה ממה ששנינו בכרייתא לענין יולדת זכר: "ושלושים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה" (ויקרא ה, ד) — יכול שלשים בין רצופין בין מפוזרין? תלמוד לומר: "יום", מה יום כולו רצוף — אף שלשים רצופין. ונברר: מני הוא [כשיטת מי היא]? אלימא רבנן [אם תאמר כשיטת חכמים], ומי אית להו לרבנן [והאם יש להם לחכמים] אפשרות של ימי טהרה

מסורת הש"ס

1. משנה נדה ל"א. וראה שם ל"ב.
2. (ביטוי זה) נדה י"ב. מ"ב.
3. (הענין) נדה כא, א. כא"ב.
4. ל"א. ט"א.
5. תיוב ויקרא י"ב. ה. ילק"ש תורה תקמו.
6. תיוב ויקרא י"ב. ד. ילק"ש שם.

גרסות

הא מתנייתא בכתתי: הא מתנייתא. דאפשר לפתיחת הקבר בלא דם יש במקורות: כי אמרינן אי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם היכא דגמר צורתיה דולד דמיפתח טפי אבל פחות מכן ארבעים כיון דלא גמר צורתיה לא מיפתח טפי ואפשר לפתיחת הקבר בלא דם וראה עינים.
רצופין בתוי"כ: סמוכים וכן להלך.
ליולדת זכר בכתתי: ביולדת זכר.
תאומים נקבה בכת"מ ועוד חסרות מילים אלו, וכן בש"מ.

ברבעתים — קן נרועה דינר, דיינו כמיימי שמי פרידים גלות נרועה דינר, תחת כנגד הנקח בסלע — היינו חד מששה עשר בסלע שהיא ארבעה דינרים, ורועה דינר, היינו ששה עשר רבעים. נרועה דינר יש ארבעים ושמונה פרוטות, כדאמרין נפרק קמא דקדושין (יב,א): שש מעה כסף דינר. ומעה שמי פונדיון, ופונדיון שני אסרוין, ואסרני שני מקסמות, מסמם שני קונטרק, וקונטרק שמי פרוטות,

דיינו שלשים ושמס פרוטות למעה. ולמעה וזלי, שהוא רועה דינר — הוא ארבעים ושמונה פרוטות. וכיון דאמרת: דלי דלות, דיינו עשירית האיפה, נעי מהוי חד מששה עשר גדלות — אשתכח דעשירית האיפה היו שלש פרוטות, דיינו חד מששה עשר של ארבעים ושמונה. תנא מיולדת יליף — דלות יליף מיולדת, דמתחא פרידה הנקמת בגמינות של דינר תחת כנגד הנקח בסלע, דיינו חד משלושים ושמס כנגד, והוא עשרים וארבעה פרוטות. ועד כאן דלי דלות כמה הוי חד מששה עשר גדלות — דנתי דילפת גדלות חד משלשים ושמס מיולדת, אכל דלי דלות דלא משמחת ציולת — צעל כרמך מכנגד ואלי לפת לה, כדדרשין לה לעיל. דלא משמחת דלי דלות אלא צמיעת הקול וצטווי שפמים וצמטמא מקדש וקדשיו, ועל כרמך דלי דלות גדלות דידעו מילף, וכי היכי גדלות דידעו שמי פרידון תחת הכנגד, דיינו חד מששה עשר גדלות. ונתי דאשכחת גדלות צעלמא, כגון ציולת שהיא פרידה אחת — שמינית של דינר, דיינו עשרים וארבעה פרוטות, וכי מיימי דלי דלות חד מששה עשר הוי פרוטה ופלגא. כולה מיולדת יליף — ודף על גז דלין צה דלי דלות יליף מהתם. דכף היכי דאשכחן צה דלות אחת משלשים ושמס דעשירות — דלי דלות נמי הוא חד משלשים ושמס דלות. ודלות דיולדת הכי הוי עשרים וארבעה פרוטות, ודלי דלות — פרוטה נמי רבעה, דיינו חד משלשים ושמס.

משנה כל חטאת יחיד נקבה היא, דיינו כנגד או שעריה. שוין במכות ובקרובן — אם מודין שניהן — לוקין, כדקיימא לן: "איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם" וגו' השוה הכמות איש לאיש לכל העונשין. ואם שוגגין שניהם — מצינן קרבן. דבתריוויחו כתיב כרת גמורה, דכתיב "ונקרתו הנפשות העושות", וכל שזדוני כרת — שנגמרו טעלת. ובשפחה כו' — שהאשה לוקה והאיש נזאם, כדמפרש בגמרא.

כל העריות כולן עשה בהן מערה כגומר — צמסכת ינמות, נפרק "הנא על ינמות" (ג,ב).

תוספות

תורה שיעור קצבה למחוסרי כפרה — שמה יוזלו טלאים ואין להם כפרה! ויש לומר: הא דקאמר כבש בסלע — רגילות הוא שקוניהו בסלע לצמחה מן המוכר, אבל בפחות סגי. אבל אשם צריך כסף שקלים, דמדאורייתא הוא. אבל חטאת דאורייתא אין לה שיעור, רק מדרבנן — לכך מצוה לכתחלה בסלע, ובפחות סגי עד דנקא, אבל פחות מדנקא נמיקרי עברייןא. ומכל מקום, אם הוזלו והם שמנים בפחות מדנקא — מתכפר בהם. ובאשמות, אפילו הם שמנים וטובים בפחות מכסף שקלים, שהוזלו — אינו מתכפר, משום דכתיב "כסף שקלים".

תוספות ישנים

חטאת בת דנקא. ועוד אמר רבי: כשמביאה בסוף שנתה — יביאה בסלע אבל משמימי והלאה דמא בן שמונה — אפילו בדנקא יביא.

עשירות האיפה בפרטה — אינו כשיעור שער בינוני הנזכר בכל התלמוד, ארבעה סאין בסלע, דהוא איפה בשלשה דינר, ושש מעה כסף דינר — הרי יגיע עשירות האיפה יתר ממעה וחצי.

כן בשפחה, שמביא קרבן אחד על ביאות הרבה, כפי ששינוי במשנה

ומנין שהצריכה התורה כבש בן שנה? מדכתיב [נמה שנאמר] בקרבן היולדת: "כבש בן שנתו" (ויקרא יב, ו). ולגבי קרבן דלות, שהוא קן של שני תורים או שני בני יונה, תנן [שנינו במשנה]: עמדו קנינן בו ביום ברבעתים, כל קן ברובע דינר, שהוא אחד מששה עשר בסלע (שבכל סלע ארבעה דינרים). ומדחם רחמנא עליה דדלות [ומתוך שחטה התורה על זה שמביא

בדלות] למיהוי חד משית עשר [להיות אחד מששה עשר] בעשירות, יש לומר כי חס רחמנא עליה [חסה התורה על מי שמביא] בדלי דלות (עשירית האיפה) למיהוי חד משית עשר [להיות אחד מששה עשר] בדלות. ושואלים: אם כן, כשאתה עושה חשבון זה, דלות כמה הויא [היא] — ריבעא [רבע דינר], וכמה פריטי בריבעא [פרוטות נחושתי יש ברבע] — ארבעים ותמיניא פריטי [ארבעים ושמונה פרוטות]; חד משית עשר כמה הוי דדלות [אחד מששה עשר של דלות כמה הוא] — תלתא פריטי [שלוש פרוטות]. ואם כן, מה דקתני [שהוא שונה]: מכאן אתה למד לעשירית האיפה בפרטה, אמאי [מדוע] פרוטה? האמרת [הרי אומר אתה]: עשירית האיפה דלי דלות הוא, ואמרת [ואומר אתה] כי דלי דלות חד משית סרי [אחד מששה עשר] של דלות הוא, דחשבנין דתלתא פריטי הוינן [שחשבנו ששלוש פרוטות הן]; ומשיבים: התנא, שלמד עשירית האיפה בפרטה, מיולדת יליף [לומר], דמתניא [שהיא מביאה] פרידה אחת לעולה תחת כבש העולה, כלומר, חצי קן, דהוי חד מתלתיין ותריין [שהוא אחד משלושים ושמס] של כבש ששווי סלע, כלומר שמינית הדינר, ולא רבע. ומקשים: ועד כאן, עדיין צריך אתה לומר כי דלי דלות כמה הוי [הוא] — חד משית עשר [אחד מששה עשר] בדלות. שהרי ביולדת עצמה אין דין דלי דלות, אלא בשמיעת הקול, ושם קרבן הדלות הוא קן שלם, שהוא אחד מששה עשר בעשירות, דמהיכא יליף [שהרי מהיכן הוא לומר] את היחס בין דלות ודלי דלות — מכבש ואיל כפי שהסברנו לעיל. ואם כן עד כאן, לפי דרך זו, קרבן דלי דלות פרוטה ופלגא הוי [פרוטה וחצי היא], שכך עולה החשבון, כשבחלק שמינית הדינר, שהיא עשרים וארבע פרוטות, לשהה עשר. ולא פרוטה בלבד, כלשון הברייתא! אמר רבא: כולה מילתא [כל הענין] מיולדת יליף [התנא לומר]. והכי קאמר [וכן הוא אומר]: מדחם רחמנא עליה [נמה שחטה התורה על זה שמביא] בדלות למיהוי חד מתלתיין ותריין [להיות אחד משלושים ושמס] בעשירות, ומאי [ומה] היא — יולדת, הכי חס רחמנא עליה [כך חסה התורה על זה שמביא] בדלי דלות (על שמיעת הקול) למיהוי חד מן תלתיין ותריין [שהיה אחד משלושים ושמס] בדלות. ושואלים: אי הכי [אם כן], לפי חשבון זה, דלי דלות נכי ריבעא דפרוטה הוי [פרוטה פחות רבע הוא], כלומר, שלושה רבעי פרוטה, עשרים וארבע פרוטות לחלק לשלושים ושמס; ומשיבים: הכי נמי [כך הוא גם כן]. שבאמת מצד החשבון הוא פחות מפרוטה, אלא דלאו אורח ארעא לאיתויי [שאין זה דרך ארץ להביא] דבר ששוה פחות מפרוטה קרבן למקום.

ג משנה מה בין שפחה חרופה לבין כל העריות? שלא שוותה להן לא בעונש ולא בקרבן. שכל העריות, אם בא עליהן — דינו כחטאת, והבא על שפחה דינו באשם. כל העריות דינו בקרבן נקבה, שחטאת יחיד היא כשבה או שעירה (ויקרא ד, כו—לב), והבא על השפחה דינו באיל זכר (שם יט, כא). כל העריות אחד האיש ואחד האשה שוין בעונש, בין במכות אם התרו בהם, ובין בקרבן חטאת שוגג, ובשפחה לא השוה לא האיש לאשה במכות, שרק היא לוקה, ולא השוה אשה לאיש בקרבן, שהיא אינה מביאה קרבן אשם. כל העריות עשה בהן את דינו של המערה שאינו בא ביאה גמורה, כגומר את ביאתו לגמרי, שגם על זה וגם על זה חייב, מה שאין כן בשפחה, שאינו חייב עד שיגמור ביאתו. וכן בעריות חייב על כל ביאה וביאה קרבן לחוד, מה שאין לעיל (ט,א). זו חומר (חומרה) החמיר הכתוב בשפחה לעומת העריות,

(תרגום יונתן). ובמקום אחר (בבמות נה,ב) נחלקו חכמים בהגדרה המדוייקת של מושגים אלה (וראה גם בירושלמי יבמות פ"ו ה"א). וטעם הדבר שבשפחה חרופה צריך ביאה גמורה כדי להתחייב — מפני שנאמר בה "ישכב את אשה שכבת זרע" (וראה סוף העמוד הבא). ולפי הירושלמי (שם) צריך שתהיה בביאה זו תוצאת זרע כדי להתחייב (וכן משמע ברבינו גרשום בעמוד הבא). אבל בעלי התוס' (בבמות נה,ב) כתבו כי די שתהא זו ביאה הראויה לשכבת זרע.

אורח ההלכה

כל העריות בחטאת וכו' הבא בשוגג על אחת מן העריות שזדונה בכרת — חייב חטאת, שעירה או כשבה. (רמב"ם ספר קדושה הלכות איסורי ביאה פ"א ה"א. ספר עבודה הלכות מעשה הקרבנות פ"א ה"ו. ספר קרבנות הלכות שגגות פ"א ה"ד).

ושפחה באשם וכו' הבא על שפחה חרופה, בין בשוגג בין במזיד — חייב להביא קרבן אשם. וכל האשמות אינם אלא מזכרי הכבשים, ואשם שפחה חרופה בא איל זכר בן שנתיים (שנכנס שלושם ואחר יום בשנתו השניה). (רמב"ם ספר קדושה שם פ"ג ה"ד. ספר עבודה שם ה"י. שם הלכות פסולי המוקדשין פ"ד ה"ב. ספר קרבנות שם פ"ט ה"א).

אחד האיש ואחד האשה וכו' הבא על שפחה חרופה חייב אשם ואינו לוקה. אבל היא חייבת מכות על כל ביאה וביאה. ובכל שאר עונשי התורה אין הבדל בין איש לאשה. (רמב"ם ספר קדושה שם ה"ד—ט"ו. שם פ"ז ה"ד).

המערה כגומר המכניס ראש העטרה בלבד הוא הנקרא מערה, והמכניס כל האיבר הוא הנקרא גומר. ובכל הביאות האסורות, אחד המערה ואחד הגומר — חייב. אבל המערה בשפחה חרופה ולא גמר ביאתו — פטור. (רמב"ם ספר קדושה שם פ"א ה"י. שם פ"ג ה"ו. ש"ע אה"ע כ, א).

על כל ביאה וביאה הבא על ערה בשגגה נודע לו, וחזר ושגג בה — חייב חטאת על כל ביאה וביאה. אבל הבא על השפחה ביאת הרבה בודין, או שבא עליה בשגגה, ונודע לו וחזר ובא עליה בשגגה — אינו חייב אלא קרבן אחד. (רמב"ם ספר קרבנות הלכות שגגות פ"ה ה"א. שם פ"ט ה"ד).

מסורת הש"ס

- 1. משנה כריתות ח,א (ושם סומנו מקבילות).
- 2. (כל המשנה בנינויים ובהרחבה) תוספתא כריתות פ"א טז. תוי"כ ויקרא יט, כב. ילקי"ש תורה תרטו.
- 3. ירושלמי סוטה פ"א ה"ב. וראה יבמות נד,א. נה,א—ב. ירושלמי שבת פ"ז ה"א. שם יבמות פ"ו ה"א (ועיי"ש). שם ה"ב. שם נזיר פ"ח ה"א. תוספתא כריתות פ"א טז. תוי"כ ויקרא יט, כב. שם כ, יח.

גרסות

מדכתיב כבש בן שנתו בכתי"מ ובדפי"מ: **ומדכתיב כבש בן שנתו** וש בכתי"מ: **מדכתיב כבש בן שנתו הרי איל בן שנים שנה** ובדפוסים החדשים הגיהו: **ומנין דאיל בן שתי שנים מדכתיב כבש בן שנתו.**

חס רחמנא יש בכתי"מ ובדפי"מ: **חס נמי רחמנא.**

חד משית עשר כמה הוי דדלות בכתי"מ ובשי"מ: **חד משית עשר גדלות כמה הוי.**

דקתני מכאן בכתי"מ: **וקתני מכאן** וכן הגיהו בדפוסים החדשים.

דחשבנין דתלתא בכתי"מ ועוד: **וחשבנין תלתא** ובשי"מ: **החשבנין דתלתא.**

פרידה אחת תחת כבש יש בכתי"מ ובדפי"מ: **פרידה תחת כבש אחד.**

ועד כאן דלי דלות — מכבש ואיל יש כתי"מ שמשפט זה חסר בו.

ועד כאן יש בכתי"מ ובשי"מ: **ועד כעו** וכן בהמשך.

דמהיכא יליף מכבש ואיל בכתי"מ ועוד: **[מהיכא יליף יליף מכבש ובבי"ח: כי היכי דיליף מכבש ואיל.**

אמר רבא כולה מילתא מיולדת יליף בכתי"מ ובשי"מ: **אמר רבינא כולה.**

הכי חס רחמנא עליה דדלי דלות בכתי"מ ועוד ובשי"מ: **חס נמי רחמנא עליה דדלי דלות.**

אי הכי נכי ריבעא דפרוטה הוי בכתי"מ: **אי הכי נכי ריבעא נמי דמומבדיתא הוי** וש בכתי"מ: **אי הכי ריבעא דפרוטה** וכן תיקנו בדפוסים החדשים עי"פ ברכת הזבח, וראה ריב"ז ריש"ש עלי"ג שתהמה.

הכי נמי יש בכתי"מ ובשי"מ: **אין הכי נמי.**

לאיתויי פחות מפרוטה למקום בכתי"מ ועוד: **לאיתויי פחות מפרוטה למקדש.**

מה בין שפחה במשניות: **ומה בין שפחה.**

לבין כל העריות בשי"מ: **לבין כל עריות.**

שלא שוותה יש בכתי"מ: **שלא שוות.**

כל העריות בנקבה ושפחה בכזב בדפי"מ חסר משפט זה, ובמשניות: **כל העריות בנקבה והשפחה בזכר.**

ובשפחה לא השוה לא האיש לאשה יש בכתי"מ: **השפחה לא השוה את האיש לאשה.**

ולא השוה אשה לאיש במשניות: **ולא את האשה לאיש.**

זו חומר החמיר במשניות: **זה חומר** וש בכתי"מ: **החמיר** וכן בירושלמי סוטה פ"א ה"ב.